

Ügyiratszám: KULT/ 195-1/ 2025

Ügyintéző: Szabó Tamás

-a Köznevelési, Kulturális és Ifjúsági Bizottsághoz-

**A Jósa András Múzeum Gyűjteménygyarapítási és Revíziós Tervének
jóváhagyására**

Tisztelt Bizottság!

Az önkormányzat fenntartásában működő Jósa András Múzeum Gyűjteménygyarapítási és Revíziós Tervének elfogadásáról, jóváhagyásáról a Közgyűlés Köznevelési, Kulturális és Ifjúsági Bizottsága, Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése és Szervei Szerkezeti és Működési Szabályzatáról szóló 26/2019. (XII.20.) önkormányzati rendelet 2. számú melléklete 8.2 pontjának értelmében átruházott hatáskörben dönt.

A 2017. évi LXVII. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról 1. melléklet p) pontja alapján: *„Gyűjteménygyarapítási és revíziós terv: A múzeumok gyűjteménygyarapítási tevékenységét megalapozó írott dokumentum, amely az e törvényben meghatározott feladatok teljesítése érdekében – a gyűjtőkörökhöz illeszkedve – bemutatja a múzeumi gyűjteményben őrzött kulturális javak jellegét, nyilvántartását és a hasznosítás céljait, valamint rögzíti a kulturális javak tervezett gyarapításának céljait és prioritásait, hosszú távú tárolásának feltételeit, a selejtezéssel és revízióval kapcsolatos feladatokat, továbbá a gyűjteménygyarapításra vonatkozó jogi és etikai elvárásokat.”*

A Jósa András Múzeum küldetésnyilatkozata az alábbiak szerint fogalmazza meg az intézmény gyűjteményfejlesztési koncepcióját: *„...múzeumunk küldetése, alapítójának, dr. Jósa Andrásnak örök érvényű megállapítása szerint az, hogy Nyíregyháza Megyei Jogú Város és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye régészeti, történeti, numizmatikai, néprajzi, képzőművészeti, iparművészeti és irodalomtörténeti örökségét gyűjtse, őrizze, feldolgozza és kiállításokon, tudományos publikációkon át közlétegye (...). Gyűjteményeink folyamatos gyarapítása, feldolgozása, közzététele révén olyan értéket teremtünk, mely mind a jelenkor, mind a jövő generációi számára a tudás egyik fontos forrását jelenti.”*

A Jósa András Múzeumban kiemelt figyelmet fordít a gyűjteményfejlesztési szakmai feladatok elvégzésére, hiszen a múzeumi tevékenység alapja a gyűjtemény. Egyaránt fontos minden gyűjteményük gyarapítása, fejlesztése, ami meghatározott koncepció alapján és megfelelő gyűjtési stratégia kialakításával végezhető. Szorgalmazza a gyűjteményekre alapozott szakmai kutatási programok megvalósítását.

A Jósa András Múzeum fontos célja az intézmény tudományos tevékenységének erősítése, melynek része a gyűjtemények tervszerű, tudományos alapossággal végzett, a múzeumi célokhoz igazított gyarapítása.

**NYÍREGYHÁZA
MEGYEI JOGÚ VÁROS
POLGÁRMESTERI HIVATALA**

KULTURÁLIS ÉS SPORT OSZTÁLY

4401 NYÍREGYHÁZA, KOSSUTH TÉR 1. PF.: 83.
TELEFON: +36 42 524-524/323
E-MAIL: KULTURALIS@NYIREGYHAZA.HU

A Jósa András Múzeum ezek alapján elkészítette a 2025-2027 évre vonatkozó Gyűjteménygyarapítási és Revíziós Tervét.

A fentiek alapján kérjük a Tisztelt Bizottságot, hogy az előterjesztés mellékletében szereplő Jósa András Múzeum 2025-2027 évre vonatkozó Gyűjteménygyarapítási és Revíziós Tervét jóváhagyni szíveskedjen.

Nyíregyháza, 2025. november 10.

Tisztelettel,

Határozat – tervezet

**NYÍREGYHÁZA MEGYEI JOGÚ VÁROS
KÖZGYŰLÉSE
Köznevelési, Kulturális és Ifjúsági Bizottsága
/2025. (XI.....) számú
határozata**

**A Jósa András Múzeum Gyűjteménygyarapítási és Revíziós Tervének
jóváhagyásáról**

A Bizottság

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése és Szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 26/2019. (XII.20.) önkormányzati rendelet 2. számú melléklete 8.2 pontjában biztosított jogkörében eljárva a következő határozatot hozta:

Az előterjesztést megtárgyalta és a Jósa András Múzeum 2025-2027 évre vonatkozó Gyűjteménygyarapítási és Revíziós Tervét jóváhagyja.

Nyíregyháza, 2025. november „...”

**Dr. Ulrich Attila
a bizottság elnöke**

A határozatról értesülnek:

- 1./ A Köznevelési, Kulturális és Ifjúsági Bizottság tagjai
- 2./ A Polgármesteri Hivatal Jogi és Önkormányzati csoportja
- 3./ Irattár
- 4./ Jósa András Múzeum

JÓSA ANDRÁS MÚZEUM
GYŰJTEMÉNYGYARAPÍTÁSI ÉS REVÍZIÓS TERV
2025–2027

A Jósa András Múzeum gyűjteményfejlesztési stratégiája

A 2017. évi LXVII. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról 1. melléklet p) pontja alapján: „*Gyűjteménygyarapítási és revíziós terv: A múzeumok gyűjteménygyarapítási tevékenységét megalapozó írott dokumentum, amely az e törvényben meghatározott feladatok teljesítése érdekében – a gyűjtőkörökhöz illeszkedve – bemutatja a múzeumi gyűjteményben őrzött kulturális javak jellegét, nyilvántartását és a hasznosítás céljait, valamint rögzíti a kulturális javak tervezett gyarapításának céljait és prioritásait, hosszú távú tárolásának feltételeit, a selejtezéssel és revízióval kapcsolatos feladatokat, továbbá a gyűjteménygyarapításra vonatkozó jogi és etikai elvárásokat.*”

A Jósa András Múzeum **küldetésnyilatkozata** az alábbiak szerint fogalmazza meg az intézmény gyűjteményfejlesztési koncepcióját: „*...múzeumunk küldetése, alapítójának, dr. Jósa Andrásnak örök érvényű megállapítása szerint az, hogy Nyíregyháza Megyei Jogú Város és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye régészeti, történeti, numizmatikai, néprajzi, képzőművészeti, iparművészeti és irodalomtörténeti örökségét gyűjtse, őrizze, feldolgozza és kiállításokon, tudományos publikációkon át közlétegye (...). Gyűjteményeink folyamatos gyarapítása, feldolgozása, közzététele révén olyan értéket teremtünk, mely mind a jelenkor, mind a jövő generációi számára a tudás egyik fontos forrását jelenti.*”

Intézményünkben kiemelt figyelmet kell fordítani a gyűjteményfejlesztési szakmai feladatok elvégzésére, hiszen **a múzeumi tevékenység alapja a gyűjtemény**. Egyaránt fontos **minden gyűjteményünk gyarapítása**, fejlesztése, ami meghatározott koncepció alapján és megfelelő gyűjtési stratégia kialakításával végezhető.

Szorgalmazni kell a **gyűjteményekre alapozott szakmai kutatási programok** megvalósítását. A Jósa András Múzeum fontos célja az intézmény tudományos tevékenységének erősítése, melynek része **a gyűjtemények tervszerű, tudományos alapossággal végzett, a múzeumi célokhoz igazított gyarapítása**.

A gyűjteményeinkben őrzött kulturális javak nyilvántartása folyamatos. A nyilvántartás formái: hagyományos kézzel írott leltárkönyv, valamint számítógépes nyilvántartó programok (Ariadne, EMIR, Corvina) segítségével elkészített leltár esetében számítógépről kinyomtatott leltárkönyv.

Gyűjteménygyarapítási törekvéseinket nagyban meghatározzák a múzeum biztosította *anyagi keretek, valamint a pályázati lehetőségek* és sikerek.

Gyűjteményfejlesztési stratégiánk fő szempontjai:

Mit gyűjtsünk?

I. Régészeti gyűjtemény

Múzeumunk gyűjteményei között speciális helyett foglal el a *régészeti gyűjtemény*, mely önmagában is több részből áll, különböző lelet- és anyagtípusok alkotják. Legnagyobb része kerámia, de kisebb mennyiségben kő, patics is megtalálható benne. Legkisebb részét a fémleletek teszik ki. Nagy mennyiségű régészeti állatsont is található a gyűjteményben. Az utóbbi években a faleleteket külön gyűjtöttük, különösen a kútbéléseket, amelyeket radiokarbon és dendrokronológiai vizsgálatokra előkészítve tároltunk. Restaurátor és dendrokronológiai szakértőkkel, illetve a múzeumi restaurátor kollégákkal konzultálva arra jutottunk, hogy ezeknek a faleleteknek a tárolására sem helyünk, sem megfelelő módszerünk nincs. Vetemedésmentes kiszáritásuk nem lehetséges, így a jelenlegi álláspont szerint nem gyűjtünk be minden kútbélést, hanem a komplex dokumentálás után mintát veszünk archeobotanikai, dendrokronológiai és szénizotópos vizsgálatok céljából, a többit a helyszínen visszatemetjük. A régészeti gyűjteménybe tartoznak az archeozoológiai leletek is.

Önálló gyűjteményi egységeket képeznek az antropológiai és a paleontológiai leletek. Ezek a *természettudományi gyűjteménybe* tartoznak, jelenlegi felelősük a mindenkori régészeti osztályvezető muzeológus. Mivel a múzeum működési engedélyében szerepel a természettudományi gyűjtemény, optimális lenne egy antropológiával foglalkozó muzeológus alkalmazása, hogy a jogszabályi előírásoknak megfelelően legyen kezelve a gyűjtemény.

A gyűjtemények alapvető gyarapodási bázisai az ásatások – esetünkben Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, lévén, hogy múzeumunk vármegyei hatókörű városi múzeum –, mely többféle lehet: megelőző feltárás, tervásatás, mentőásatás stb. Ezek képezik tehát a gyűjteménygyarapítás primér, s egyben legfontosabb forrását.

Hasonlóan fontos, ám mennyiségét tekintve jóval kevesebb az ajándékozások, a megtalálói díjban részesülők által a gyűjteménybe kerülő, vagy éppen a terepbejárás során összegyűjtött tárgyak száma. Fontos leletek, elsősorban fémleletek kerülnek be az önkéntes műszeres leletfelderítők munkájának köszönhetően. Ezt az együttműködést a jelenlegi jogszabályozás lehetővé teszi.

A régészeti leletek gyűjtésének időbeli felső határa – 1711 – törvény által szabályozott, ám ez nem jelenthet merev keretet, az ásató régész feladata, hogy az említett időhatárnál későbbre datálható leletek esetében – muzeológiai szempontokat figyelembe véve – a múzeum gyűjteményébe kerül egy adott tárgy. (Ne feledjük, ez az időszak, főleg az eleje a néprajz és a régészet határterülete egyben.)

A régészeti gyűjtemény gyarapodási stratégiájának meghatározása igen nehéz feladat. Az ásások időbeli és területi meghatározását a Régészeti Osztályon kívül eső szempontok határozzák meg. Így a beruházásra kiszemelt terület régészeti érintettsége, a beruházás által érintett terület nagysága, valamint az ott előkerülő régészeti jelenségek intenzitása, a régészeti korú objektumokból előkerülő régészeti anyag mennyisége. Ezek mind olyan aspektusai a gyarapításnak, melyek nem tervezhetőek. Hosszú évek tapasztalatai alapján csak általános tendenciákat lehet felvázolni, ám nagyon könnyen előfordulhat, hogy adott esetben, évből ezek nem érvényesülnek.

Szintén nem lehet megbízható stratégiát felállítani a nem ásatásból származó leleteknek a gyűjteménybe kerülésével kapcsolatban, hiszen ez is több tényező függvénye, így előre tervezni nem lehet.

Ami a paleontológiai anyagok gyarapodását illeti, arra több évtizede nem volt példa. A meglévő anyagok leginkább ajándékozásból (pl. a Tiszából kifogott, partra mosott leletekből), és nem módszeres őslénytani feltárástól származnak.

Ugyanakkor számolnunk kell azzal, hogy az elkövetkező években a vármegye területén más intézmények által végzett ásásokból – amelyeknél a Jósa András Múzeum a leletbefogadó intézmény – nagy mennyiségű leletanyag érkezik.

Összefoglalva: a régészeti gyűjtemények gyarapodása tervszerűen, hosszú távú stratégia szintjén nem tervezhető, ez egy olyan soktényezős feladat, mely túlmutat a múzeum lehetőségein. A régészeti gyűjtemény olyan ütemben gyarapodik, hogy a jelenlegi raktárkapacitása egy éven belül kimerülhet, mielőbb újabb raktár tervezése szükséges.

II. Történeti gyűjtemény

A történeti gyűjtemény gyűjteményi egységei:

Helytörténeti gyűjtemény

Történeti dokumentumok gyűjteménye

Képzőművészeti gyűjtemény

Iparművészeti gyűjtemény

Irodalomtörténeti gyűjtemény

Numizmatika

Történeti adattár

II.1. A helytörténeti és történeti dokumentumok gyűjteménye

Militária gyűjtemény – Nyíregyháza katonaságának emlékei

A Jósa András Múzeum helytörténeti gyűjteményében fontos szerepet kapnak a katonai emlékek. Nyíregyháza a 19. századtól kezdve az első és a második világháborún át napjainkig több fegyveres (gyalogos, tüzér, huszár stb.) alakulatnak adott otthont. A gyűjtemény célja, hogy ezekhez az alakulatokhoz, illetve a különböző korszakok harci eseményeiben való részvételükhöz kapcsolódó tárgyi emlékeket megőrizze. A múzeum anyagában ma is megtalálhatók a különböző korokra jellemző fegyverek – kardok, szuronyok, hideg- és lőfegyverek a 18. századtól napjainkig. A gyűjtemény még nem teljes, és több darab állapota nem kielégítő, ezért gyarapítási céljaink között szerepel a ritkább, eddig hiányzó fegyvertípusok, valamint jobb állapotú példányok beszerzése. A fegyverek mellett a militária körébe tartozó egyéb tárgyakat is gyűjtjük, így a katonai dokumentumokat, egyenruhákat, kitüntetések, jelvényeket, használati tárgyakat.

A megyeszékhely történetére és a megye településeinek történetére vonatkozó anyagok

Noha Nyíregyháza, mint megyeszékhely csak a 19. század utolsó harmadától jelenik meg a történetírásban, a várossal kapcsolatos dokumentumok, tárgyak és mindennapi használati eszközök szervesen hozzátartoznak a múzeum gyűjtőköréhez. Kiemelten fontosak tartjuk az olyan darabok megszerzését, amelyek a városiasodás folyamatát tükrözik, illetve a helyi gazdaság, ipar, kézművesség és kereskedelem múltját reprezentálják.

A gyűjteménybe kerül minden olyan tárgy vagy dokumentum (beleértve a fényképeket is), amely Nyíregyháza vagy Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye történetéhez kapcsolódik.

Kiemelten fontosak:

- a neves helyi személyiségek életéhez, munkásságához köthető tárgyak és dokumentumok;
- a megye településeinek múltját reprezentáló emlékek, különösen a gyűjteményben eddig nem szereplő típusok;
- kordokumentumok (például iskolai bizonyítványok);
- a jelenkort rögzítő tárgyak és dokumentumok, mint a városkép változását bemutató tervrajzok, fényképek vagy választási anyagok.

A megyén kívülről származó tárgyak csak akkor kerülnek be a gyűjteménybe, ha:

- egy adott korszak jellegzetes, reprezentatív darabjai, és nincs belőlük túl sok a gyűjteményben;
- vagy országos, illetve nemzeti jelentőségű emlékek, neves személyiségekhez kötődnek, és kifejezetten a Jósa András Múzeumnak ajánlják fel.

Történeti dokumentumok tára

A Jósa András Múzeum Történeti dokumentumok gyűjteményét 1967-ben hozták létre azzal a céllal, hogy a korábban az adattárban nyilvántartott, papíralapú anyagokat egy önálló egységben kezeljék. Ide tartoznak a város és a megye történetéhez kapcsolódó iratok, dokumentumok, levelek és fényképek. Mivel Nyíregyháza története jóval a fényképezés feltalálása előtti idősakra nyúlik vissza, kiemelt feladat a városhoz kötődő, minél korábbi olyan metszetek, rajzok gyűjtése, amelyek épületeket, lakosokat ábrázolnak. A gyűjtemény gyarapításában fontos szerepet kapnak a mozgóképek, valamint a Nyíregyházáról és a megyéről készült képeslapok.

A gyűjteményben helyet kapnak még a különböző korok ritka és fontos nyomtatványai is. Elsősorban a 16–18. századi kiadványok, könyvritkaságok, ezek is fontos részei lehetnek a történeti gyűjteménynek.

II.2. Képzőművészeti gyűjtemény

A Jósa András Múzeum képzőművészeti gyűjteményének megteremtése az intézmény egykori igazgatójának, Kiss Lajos néprajzkutatónak köszönhető. Hódmezővásárhelyi születésű lévén szoros kapcsolatban állt Tornyai Jánossal, Endre Bélával, Rudnay Gyulával és az ő segítségével kezdte el a képzőművészeti anyag gyűjtését még 1921-ben. A kezdeti évtizedekben igen lassan zajló gyarapodás a 70-es, 80-as években vett nagyobb lendületet, a kortárs, s azon belül is a megyei művészek munkáinak a begyűjtésével. Ez a gyűjteményfejlesztési irány máig érvényben maradt. Olyan jelentős művészek alkotásaival gazdagodott a gyűjtemény, mint Barzó Endre, Berecz András, Boross Géza, Diener-Dénes Rudolf, Diószegi Balázs, Ósz Dénes, Pál Gyula, Szikora Tamás, Tóth Sándor vagy Nagy Sándor.

Mindezek mellett a múzeum kezdetől elsődleges céljának tartotta a megyeszékhely (Nyíregyháza) híres szülöttjének, Benczúr Gyula festőművész alkotásainak és személyes relikviáinak a gyűjtését.

Mivel a múzeumban évek óta nincs külön, a képzőművészeti alkotások vásárlására elkülönített keret, a kortárművészeti alkotások gyarapítása csak részben tervezhető. A

gyarapodás javarészt ajándékozással, felajánlásokkal történik, minimálisan pedig pályázat útján (NKA). Ezért műtárgygyarapításra vonatkozó konkrét terv helyett inkább irányelveket tudunk megfogalmazni:

- elsődleges célunk a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéhez és Nyíregyházához kötődő képző- és alkotóművészek munkáinak a begyűjtése (ezen belül minőségi munkák megszerzésére kiemelt figyelmet szentelünk);
- a gyűjteményben már meglévő alkotók kollekcióit igyekszünk tovább bővíteni, hogy a művész teljes életműve reprezentálva legyen a gyűjteményen belül;
- igyekszünk a kortárművészek anyagát is beintegrálni a gyűjteménybe, elsősorban azokra az alkotókra fókuszálunk, akik jelentős szerepet tölthettek vagy töltenek be jelenleg a város, illetve a vármegye művészeti életében, de munkáikkal még nincsenek képviseltetve a gyűjteményben;
- törekszünk a XIX. század előtti emlékek gyűjtésére, a különösen értékes, unikális, pótolhatatlan darabokat, támogatóink bevonásával igyekszünk megszerezni;
- a műtárgyak mellett igyekszünk begyűjteni a művészek hagyatékának a dokumentumait is (fotóalbumok, levelek, naplók, katalógusok).

II.3. Iparművészeti gyűjtemény

A jelenleg mintegy 3800 tételből álló iparművészeti gyűjtemény anyaga két nagy egységre bontható. Egyikben a múlt mindennapi használatra szánt tárgyai (pl. bútorok, viseleti darabok, étkészletek stb.) és dísz tárgyai (falikárpitok, nipppek stb.) foglalnak helyet, de ide tartoznak a valaha Nyíregyházán élt neves személyiségek ereklyéi, emléktárgyai is. A másik egységben a városhoz vagy a megyéhez kötődő iparművészek munkái foglalnak helyet.

A képzőművészeti gyűjteményhez hasonlóan ebben az esetben is csak részben tervezhető a gyűjtés. A gyűjteménygyarapításra zömében ajándékozás útján kerül sor. Ennek köszönhetően ma már egy közel 1000 darabos patikatörténeti gyűjteményt mondhatunk a magunkénak, mely bármikor alkalmas lehet egy gazdag patikatörténeti tárlat megrendezéséhez. A patikaedények és bútorzatok gyűjtését a továbbiakban is fontos feladatunknak tartjuk.

A gyűjtendő anyagok köre:

- olyan iparművészeti jellegű tárgyak és dokumentumok, amelyek a város vagy a vármegye valamely híres szülöttjéhez köthetők;
- olyan iparművészeti jellegű tárgy vagy dokumentum begyűjtése, mely Nyíregyháza vagy valamelyik Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei település történetét reprezentálja,

ezen belül előnyt élveznek azok a tárgyak, amelyek a gyűjteményben még nem fellelhetők, illetve hiánypótlók;

- olyan lakberendezési tárgyak, amelyek egy adott kor, társadalmi réteg életmódjának a szemléltetését segítik;
- olyan Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyén kívülről származó, iparművészeti jellegű tárgy vagy dokumentum (például ruhadarab, fényképezőgép, országos plakát stb.), amely használat vagy gyártás szempontjából nem köthető ugyan ehhez a régióhoz, de egy adott kor tipikus reprezentánsa;
- valamilyen szempontból az ország vagy az egész nemzet történetét reprezentáló tárgyi emlék, amelyet kifejezetten a Jósa András Múzeumnak ajánlottak föl;
- Nyíregyházán működő vagy Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéhez kötődő kortárs iparművészek alkotásai, figyelemmel kísérve az adott művész különböző alkotói periódusát és stílusváltásait.

II.4. Irodalomtörténeti gyűjtemény

Az irodalomtörténeti gyűjtemény elsőrendű feladatának tekinti, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéhez és Nyíregyháza városához kötődő irodalomtörténeti jelentőségű szellemi értékek bekerüljenek a gyűjteménybe. A gyarapítás fő irányvonala az itt született, itt alkotott írók, költők hagyatékának megszerzése, bővítése; a szerzők első kiadású köteteinek begyűjtése. Emellett országos jelentőségű irodalomtörténeti dokumentumokat, tárgyakat is befogad a gyűjtemény.

A megye kiemelkedő alakjai: Bessenyei György, Kölcsey Ferenc, Czóbel Minka, Móricz Zsigmond, Krúdy Gyula, Szabó Lőrinc, Váci Mihály, Sipkay Barna, Ratkó József.

II.5. Numizmatika

A numizmatikai gyűjtemény elsőrendű feladatának tekinti, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéhez kapcsolódó numizmatikai tárgyakat, mint például fém- és papírpénzeket, plaketteket és dokumentumokat begyűjtse és feldolgozza.

Emellett helyet ad a földből előkerült pénzleleteknek is, kivéve a régészeti ásatások és a lelőhelyen végzett szisztematikus fémkeresőzés során előkerült pénzeket, melyek a régészeti gyűjteményt gyarapítják.

Gyarapítási területe nemcsak a Magyarországon kiadott érmékre, pénzekre terjed ki, hanem a világ összes országára is.

III. Kállay Gyűjtemény

A gyűjteményt dr. Kállay Kristóf (1916–2006), dr. Kállay Miklós (1887–1967) magyar királyi miniszterelnök elsőszülött fia, a Szuverén Máltai Lovagrend szentszéki nagykövete alapította, római emigrációban létrejött magángyűjteményéből, amelyet 1989–90-ben szülővárosának adományozott.

A gyűjtemény több mint tízezer kötetes könyvtárral és kortörténeti fotókkal büszkélkedhet, s a múzeumban megtalálhatók a Kállay-leszármazottak személyes tárgyai, Kállay Miklós egykori miniszterelnök levelezése, Ilosvay Ferenc író kéziratai és báró altorjai Apor Gábor rendjelgyűjteménye is.

A Kállay Gyűjtemény az eltelt 25 év alatt az adományozók körének bővülésével, a folyamatosan érkező újabb és újabb adományokkal, több algyűjteménnyel rendelkező múzeumi egységgé fejlődött, 2007 novemberében pedig muzeális intézménnyé vált.

A gyűjtemény gyarapításának jellemzői:

- a gyűjtemény alapvető gyarapodási bázisa elsősorban a Kállay család tagjai, valamint azok rokonai, barátai, ismerősei és önkéntes adományozók;
- a gyűjtemény nemcsak hazánk területéről gyarapodik, hanem a világ számos pontján élő leszármazottak, családtagok révén több európai és tengerentúli országból, kiemelten Horvátország, Németország, Ausztria, Svájc, Ausztrália, USA területéről;
- a vásárlásra korlátozottak a lehetőségek, ezért elsősorban az adományokra építi a gyűjtemény a gyarapítási tervét.

IV. Néprajzi gyűjtemény

A Sóstói Múzeumfalú középtávú gyűjteményfejlesztési stratégiáját alapvetően az intézmény küldetésnyilatkozata határozza meg.

A Sóstói Múzeumfalú küldetése Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye még létező, muzeális értékű (szellemi és tárgyi) javainak felkutatása, gyűjtése, különös tekintettel a népi építészet és lakáskultúra kutatására, a hagyományos és átalakuló falusi élet tárgyaira, dokumentumaira. A gyűjteményekbe került tárgyak, írott és egyéb források őrzése, konzerválása, nyilvántartása, raktározása, tudományos feldolgozása és bemutatása, valamint e

kulturális örökség elsajátíttatásának előmozdítása, a hagyományok tovább éltetése kiállításain, kiadványain, ismeretátadási és szabadidős programjain keresztül.

Múzeumunk létérdeke a néprajzi és segédgyűjtemények tudatos, meghatározott koncepció szerinti gyarapítása és olyan, gyűjteményekre alapozott kiállítások, tudományos kutatások, múzeumpedagógiai programok megvalósítása, amelyek multifunkcionális módon, a különböző társadalmi-kulturális rétegek és korosztályok igényeinek figyelembevételével képesek közvetíteni megyénk és kisebb tájegységeinek kulturális értékeit.

A Sóstói Múzeumfalu gyűjteményi egységei:

Néprajzi gyűjtemény

Technikatörténeti gyűjtemény

Árpád-kori falurész rekonstrukció rekonstrukciós tárgyainak gyűjteménye

Adattári fotógyűjtemény

Eredeti forrásértékű (archív) fényképek gyűjteménye

Adattár: amely magában foglalja az épületdokumentáció-épületgyűjteményt (a Sóstói Múzeumfalu telepítési tervében szereplő, ill. az áttelepített lakó-, gazdasági-, és közösségi épületek) és a néprajzi adattárat

Közművelődési archívum: amelyben a Sóstói Múzeumfalu rendezvényeiről, eseményeiről készült dokumentumok, sajtóanyag kerül elhelyezésre

A gyűjteményfejlesztés fő szempontjai:

- minden gyűjteményrész bővítése fontos és ajánlatos, de a mennyiségi helyett a minőségi gyarapításra kell törekedni;
- elsőbbséget élveznek a néprajzi gyűjteményből hiányzó vagy ritkaságszámba menő tárgyak és tárgyegyüttesek, ugyanakkor törekedni kell a hiánypótlásra;
- a műtárgyak elsődlegesen Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye településeiről származzanak (a készítés vagy használat szempontjából);
- fontos a kortárs tárgyak integrálása a gyűjteménybe, minden olyan néprajzi tárgy gyűjtése, amivel jelenünk értelmezhetővé válik (pl. jelenkor tárgyainak, a közelmúltbeli városi élet hétköznapi tárgyainak gyűjtése);
- törekedni kell Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyére és Nyíregyházára vonatkozó archív fényképek gyűjtésére, hiszen általuk megismerhetővé válik a környék hajdani épített öröksége, kultúrája, sajátosságai, néphagyományai, amelyek

- nélkülözhetetlenek egy-egy témakör kiadványban, filmen stb. történő bemutatásához;
- a műtárgy kordokumentumként szolgáljon, a népi kultúra adott szegmensét mutassa be (kiállítások alkalmával, ill. a kutatók számára képet adjon az adott korról);
- figyelembe kell venni a modernizáció következtében megjelenő változásokat, különös tekintettel arra, hogy az emberek hagyományos kultúrához való viszonya is folyamatosan változik.

Milyen feltételeket kell figyelembe venni a gyűjtéskor?

- A rendelkezésre álló forrás (saját költségvetés, pályázat útján elnyert összeg, szponzoráció, ajándékozás stb.) felmérése;
- a tervezhető gyarapítás érdekében a múzeumi költségvetés elkészítésekor éves vásárlási keret meghatározása;
- olyan műtárgy vagy dokumentum gyűjtése, mely alkalmas kiállításon való bemutatásra, kutatásra;
- méreténél és jellegénél fogva a raktárban elhelyezhető legyen;
- lehetőleg ép, preparálható vagy restaurálható legyen;
- amennyiben nem leltározandó anyag, felhasználható legyen múzeumpedagógiai foglalkozások, múzeumi órák keretében.

Hogyan zajlik a gyűjteménygyarapítás?

- A beszerzés előtt muzeológiai felmérést kell végezni. A tárgybegyűjtés és tárgybefogadás szerzeményezési bizottság döntése alapján történik. A szerzeményezési bizottság tagjai: múzeumigazgató, szakmuzeológus, restaurátor;
- éves szinten, adott kiállításokhoz, kiadványokhoz stb. kapcsolódó célzott beszerzések tervezése szükséges;
- a befogadott, nem múzeumi törzsanyagba kerülő, jellegük, állapotuk stb. miatt nem leltározandó tárgyak demonstrációs eszközként használhatóak múzeumpedagógiai foglalkozásokon, restaurálási bemutatókon;
- selejtezés esetén a törvényi előírásoknak megfelelő eljárás szerint kell eljárunk: 1. restaurátor és muzeológus szakvéleménye, 2. selejtezési bizottság döntése és annak indoklása, 3. fenntartó engedélyezése, 4. minisztériumi engedély, 5. megsemmisítési jegyzőkönyv készítése, 6. megsemmisítés.

Hogyan gondozzuk a bekerült műtárgyakat?

Minden gyűjteményre vonatkozóan

- Elsődleges szempont a raktárba helyezés előtt az új szerzemények fertőtlenítése, tisztítása;
- fontos a raktári rend, az áttekinthető tárolás folyamatos megtartása;
- kiemelt feladat a műtárgyvédelem szinten tartása, a műtárgyak környezetének folyamatos monitorizálása, javítása;
- szükséges a veszélyeztetett tárgyak konzerválása, a legértékesebbek restauráltatása;
- a papír alapú leltározás mellett számítógépes nyilvántartásba (Ariadne, Emir) is fel kell vinni az új szerzeményi anyagokat, emellett hosszú távú feladat, hogy minden egyes nyilvántartásba vett tárgyról jó minőségű műtárgyfotó készüljön, amely a műtárgy adatai mellett rögzítésre kerül a számítógépes adatbázisban is;
- a rendszeres revíziók elvégzése nélkülözhetetlen, éves ütemezéssel kell folyamatosan végezni a revíziós munkát.

Revíziós terv

A Jósa András Múzeum revízióját, illetve annak egyik lehetséges végpontját jelentő selejtezési eljárást az 51/2015. (XI. 13.) EMMI rendelet alapján végzi el, amely a muzeális intézmények nyilvántartásában szereplő kulturális javak revíziójáról és selejtezéséről rendelkezik.

A revízió tartalma

A revízió magában foglalja a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról szóló 20/2002. (X. 4.) NKÖM rendeletben meghatározott alapleltárakban nyilvántartott, az alapleltárakban való nyilvántartástól függetlenül a gyűjteményben fellelhető, vagy a múzeumi letétről szóló 19/2015. (IV. 2.) EMMI rendelet alapján letétként megőrzésre átvett kulturális javak meglétének és állapotának vizsgálatát, az alapleltárak és külön nyilvántartások adataival való egyeztetését, a muzeológiai információk kiegészítését, javítását, új tudományos eredmények, valamint a szerzeményezés módjára vonatkozó új adatok rögzítését az intézmény által vezetett nyilvántartásban.

A revízió célja

A revízió legfontosabb célja a vagyon- és tulajdonvédelem, a kulturális javak hitelességének folyamatos fenntartása, és a tudományos meghatározásuk során feltárt eredmények átvezetése a nyilvántartásba. Az intézmény gondoskodik a nemzeti vagyongazdálkodás feladatának a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 7. § (2) bekezdése szerinti megvalósulásáról.

A revízió folyamata

A revíziót, a rendelet értelmében, gyűjteményenként hétévente folytatjuk le. Letétként megőrzésre átvett kulturális javak esetén a letétbe vételtől számított háromévente. Revízió akkor is szükséges, ha a gyűjteményért felelős muzeológus vagy gyűjteménykezelő személyében változás következett be. Kivételes esetekben, a gyűjteményre vagy egyes kulturális javakra kiterjedően az intézményvezető, a fenntartó, vagy a kulturális javak tulajdonosa vagy tulajdonosi joggyakorlója is kezdeményezheti a revízió elvégzését.

Emellett a Jósa András Múzeum éves munkatervében mindig meghatározza a revízióval érintett gyűjteményeket, a revízióért felelős személyeket és a teljesítési határidőket.

A revíziót végző személyek

A revízió folyamatában kötelezően részt vesz a gyűjteményért felelős muzeológus, a gyűjtemény- és raktárkezelő, valamint egy felsőfokú végzettségű restaurátor vagy a gyűjtemény szakágának megfelelő, további egy muzeológus. A revíziós munkát folyamatosan együtt végzik.

A revíziós jegyzőkönyv

A revízió befejezésekor minden szakági gyűjtemény és segédgyűjtemény tekintetében jegyzőkönyv készül négy példányban, amely az alábbi információkat tartalmazza:

- a revízió jellegét,
- a revíziót végző személyek nevét és munkakörét,
- a revízió időtartamát és helyszínét,
- az érintett gyűjtemény megnevezését,
- a revízió során áttekintett kulturális javak kezdő és záró leltári számát, darabszámát és tételszámát.

Külön szerepelniük kell a jegyzőkönyvben azoknak a kulturális javaknak:

- amelyek a leltárkönyvben szerepelnek, de nem fellelhetők,

- amelyek a leltárkönyvben többször is előfordulnak, de a meghatározottnál alacsonyabb számban találhatóak meg.

Ilyen esetekben mellékletként hiányjegyzéknek is készülnie kell. Fel kell tüntetni a leltárkönyvi törlésre javasolt kulturális javak nyilvántartási adatait, illetve az indoklást is ismertetni kell.

A revíziós jegyzőkönyvben, bizonyos esetekben javaslatokat is rögzíteni szükséges, amelyek a kulturális javak további felhasználásának, kezelésének meghatározására, esetleg azok selejtezésére vonatkoznak. A folyamat lezárásaként a jegyzőkönyvet minden alkalommal a revízióban részt vevő személyek és a múzeum vezetője hitelesíti. Amennyiben az intézmény fenntartója jóváhagyja a jegyzőkönyvet, abból egy-egy példányt az intézmény irattárában és adattárában kell elhelyezni.

A 2025–2027-es évekre vonatkozóan a múzeum jelenlegi raktározási helyzetét, a műtárgyak elérhetőségét és a személyi feltételeket figyelembe véve tervezzük a gyűjtemények revízióját.

A régészeti gyűjtemény nagy része a tervezett felújítások miatt ideiglenes, külső raktárakban áll, ahol a revízióhoz nincsenek megfelelő körülmények. Az ásatási munkák mennyiségének növekedése miatt sincs kapacitás a revízió elvégzésére.

A Történelmi Osztály 2025-ben a helytörténelmi gyűjteményben tervez szűrőpróbaszerű revíziót végrehajtani. A képző- és iparművészeti gyűjteményekben 2020–2021-ben végeztünk revíziót. Az iparművészeti gyűjteményben 2020-ban a teljes gyűjtemény 42%-át, a következő évben a 33%-át vontuk revízió alá. A képzőművészeti gyűjtemény revíziója 2021-ben – a gyűjteménynek új helyre való átköltöztetése miatt – részlegesen teljesült, ekkor a grafikai és festészeti anyag tekintetében 471 tételnyi anyagot vontuk ellenőrzés alá. Mindkét gyűjtemény esetében 2027-ben esedékes a gyűjtemények teljes revíziója. Az irodalomtörténelmi gyűjteményben esedékes az elkövetkezendő években a gyűjtemény szűrőpróbaszerű revíziója.

A Kállay Gyűjtemény a könyvtári-, illetve a műtárgyállományának teljes revízióját tervezi elvégezni a 2025-ös évben.

A Sóstói Múzeumfalú 2023-ban elkezdte az 1600 darabos kerámiagyűjteményének revízióját, eddig az említett egység 70%-a esett át revízió, így ebben a gyűjteményi egységben folytatja majd a feladatot. Az agrárgyűjteményi egység az egyik legnagyobb

tételszámot foglalja magába (4000 tétel), melynek revíziója aktuálissá vált. Ebben az egységben szűrőpróbaszerű revíziót tervezünk végrehajtani.

Selejtezési terv

A selejtezés tartalma

A revízió eredményeként előfordulhat, hogy bizonyos kulturális javak selejtezése és ebből kifolyólag a megsemmisítése szükségessé válik. Ez abban az esetben következik be, amennyiben az érintett kulturális javak állagukat tekintve oly mértékben megrongálódtak, hogy restaurálás útján sem menthetőek meg, az egészséget veszélyeztetik, vagy állományvédelmi szempontból súlyosan veszélyeztetnek más kulturális javakat. Természetesen az eljárásban kivételek is előfordulhatnak, többek között akkor, ha a kulturális javak tudománytörténeti jelentőséggel bírnak, vagy a természettudományi gyűjtemények típuspéldányainak számítanak, valamint ide soroljuk a letéti megőrzésre átvett kulturális javakat.

A selejtezési eljárás

A selejtezés megindítására a 51/2015. (XI. 13.) EMMI rendelet 4. § (3) bekezdés i) pontja alapján, vagy a 8. § (1) bekezdésében foglalt feltételek fennállásának észlelése esetén kerülhet sor. Ebben az esetben egy selejtezési bizottság alakul, amely legalább három főből áll.

A selejtezési bizottság tagjai:

- a gyűjteményért felelős muzeológus,
- a múzeum vezetője által tagként javasolt, szakirányú végzettségű muzeológus,
- felsőfokú végzettségű restaurátor.

A selejtezési jegyzőkönyv

A revízióhoz hasonlóan, a selejtezés folyamatáról is jegyzőkönyv készül, amelyet a selejtezési bizottság tagjai aláírásukkal hitelesítenek. A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a selejtezésre kijelölt kulturális javak nyilvántartási adatait és fotódokumentációját az alábbiak szerint:

- a selejtezés indokát;

- a selejtezésre kijelölt kulturális javak megsemmisítésének módjára vonatkozó részletes javaslatot;
- a selejtezési bizottság döntését támogatók és ellenzők számarányát,
- adott esetben a kisebbségi vélemény ismertetését.

A selejtezési jegyzőkönyvet a Kultv. 38. § (3) bekezdése alapján jóváhagyás céljából a miniszterhez kell felterjeszteni. Mivel legtöbbször a selejtezésre a revízió után kerül sor, ezért a selejtezési jegyzőkönyvhöz mellékelni kell az 51/2015. (XI. 13.) EMMI rendelet 5. § (2) bekezdés a) pontja alapján a jóváhagyott jegyzőkönyv egy eredeti példányát.

A selejtezés végrehajtása

A selejtezésre kijelölt kulturális javak csak a Kultv. 38. § (3) bekezdése szerinti engedély kiadását követően és az alapján távolíthatók el a gyűjteményből. Ez alapján kerül sor a kulturális javak törlésére a nyilvántartásból, és a „Státusz” rovatában kell feltüntetni a selejtezési engedély keltét és számát.

A selejtezésre kijelölt vagy selejtezett kulturális javakat a muzeális intézmény semmilyen esetben sem adhatja más birtokába vagy tulajdonába. Az engedély értelmében a javak megsemmisítését a gyűjteményért felelős muzeológus és az intézmény egy további muzeológusának személyes felügyelete mellett hajtják végre, amelyről szintén jegyzőkönyvet kell készíteni.

A folyamat lezárásaként az intézmény fenntartóját tájékoztatni kell a selejtezésről, csatolni kell a felvett jegyzőkönyv másolati példányát, valamint a selejtezési engedély másolatát.

A történeti-, irodalomtörténeti, képző- és iparművészeti gyűjtemények tekintetében az elkövetkezendő 3 évben nem tervezünk selejtezést.

Nyíregyháza, 2025. november 10.

Dr. Rémiás Tibor
múzeumigazgató

